

Maurras a Catalunya: elements per a un debat. Edició a cura de Xavier Pla.
Barcelona: Quaderns Crema (Assaig, 41), 2012, 287 pp.

JOSEP MURGADES
Universitat de Barcelona

Els treballs aplegats en l'obra aquí ressenyada —de títol ja prou explícit— ens ajuden a comprendre millor —o a saber almenys de manera més documentada— allò ja força conegut o, si més no, sobradament intuït: els elevats i paradoxals preus que va caldre pagar, durant les primeres dècades del xx, per aspirar a un cert ordre.

L'ordre impulsat, en el marc d'opcions clarament autoritàries, per algunes elits de l'Europa meridional, mediterrània i catòlica. Al servei d'allò que un dels estudiosos capdavanters de la qüestió, Albert Manent, va designar amb encert com de «regeneracionisme reaccionari» (p. 29). O d'allò que, en pionera línia interpretativa semblant, Jaume Vallcorba va qualificar de «revolució que [...] calia bastir precisament a través de l'ordre i la disciplina» (pp. 26–27).

Tot plegat amb vista a generar un sentiment identitari, específic i diferenciat en aquesta part del continent. Apte, com a tal sentiment, a sobreposar-se a un altre sentiment: el d'inferioritat gradualment sorgit, arran sobretot de la guerra francoprussiana de 1870–1871, enfront de l'Europa septentrional i protestant, cada cop més industrial i desenvolupada. (Aquella mateixa Europa, si fa no fa, que, anys a venir, un poeta anomenaria «neta i noble, culta, rica, lliure, desvetllada i feliç»).

Cosa per a la qual, ideòlegs d'enllà —els precursors i els grans protagonistes d'aquesta història, enquadrats en els rengs d'Action Française— i ideòlegs d'ençà —la plana major de la intel·lectualitat militant en el Noucentisme o formada al seu escalf— exaltaran programàticament classicisme i mediterranisme (en indestruable equació), així com exultaran també davant l'Església Catòlica com a element d'ordre social.

Tot fent ulls clucs, posem per cas, al fet inqüestionable que qui més contribuïa coetàniament, des de les suposades boires nòrdiques, a descobrir i a valorar el llegat clàssic i, per extensió, la singularitat mediterrània, eren alemanys i britànics.

Tot ignorant, també, que la reivindicació de la catolicitat no era duta a terme sempre en nom precisament de la fe (Maurras és un agnòstic conspicu —pp. 50, 229—, la mateixa Action Française és en part condemnada per Roma —p. 49), sinó en la mesura que des d'una tal confessió es garantia el manteniment de l'ordre establert (p. 207).

Tot oblidant a gratcient que, rere la gestilòquia del felibritge i del regionalisme folkloritzant, i sots pretext de combatre l'esquerranisme jacobí, no hi havia altre que la centralització més anorreadora (pp. 74, 84).

Tot contradient-se, en definitiva, fins arribar al penós extrem de convertir-se, molts caps-de-colla del xovinisme més germanòfob, en patètics avaladors del règim col·laboracionista de Vichy (pp. 220, 253). (Havia actuat pas altrament, el 1871, amb motiu de la *Commune*, la dreta francesa?).

La fascinació exercida per aquesta doctrina entre un cert catalanisme s'explica llavors per factors prou anàlegs, si bé no sempre coincidents (pp. 87, 98, 109).

Com ara: conservadorisme inherent a la proposta reformadora empresa des del catalanisme polític de filiació burgesa (p. 72), majorment necessitat de *grands mots*, de valors ètics indissolublement aparellats amb una estètica (p. 25), començant per la vehiculada a través d'articles d'opinió periodístics (pp. 85, 106).

Com ara: gratificació substitutiva, a tall d'*Ersatz* compensatori, del fet de voler-se (més que no pas de saber-se) fills de Grècia i de Roma, sempre en aparent contraposició així amb els anomenats «bàrbars del Nord» (!).

Com ara: encaterinament francòfil entre els qui, per defugir el foc del primitivisme hispànic, se'n van a raure a les brases de la liquidació genocida perpetrada en nom de l'*État* i de la *République* (p. 103).

Prou va resoldre's llavors tot aquest paralelisme en un resultat simètric: el desembocament irremissible en les files de l'enemic suposadament acèrrim. (O què van acabar fent si no tants catalanets noucentistes i maurrassians quan van anar a parar a Burgos?).

A banda els dos articles precursors citats abans, integren el volum els següents estudis: Stéphane Giocanti, «Les Catalunyes de Charles Maurras» (desigual interès que aquest atorga a Catalunya per comparació amb el que aquesta li prodiga); Joaquim Coll i Amargós, «La primera recepció de Charles Maurras a Catalunya: regionalisme conservador i felibrisme abans de 1900» (estil hiperculturalista i sofisticació com a causes principals de la seducció exercida per Maurras i els seus sobre la *intelligència* catalana); Maximiliano Fuentes, «Tensions i contradiccions, Charles Maurras i Eugeni d'Ors dins l'ambient intel·lectual de les primeres dècades del segle xx» (tot i la permeabilitat a la doctrina de Maurras per part del màxim verbalitzador del Noucentisme, aquest va servir la seva independència de criteri i va discrepar-ne quan ho va considerar oportú); Antoni Martí Monterde, «Ernst Robert Curtius, lector de Charles Maurras» (la peculiar recepció de Maurras feta per Ortega i l'encara prou més ambivalent i simptomàtica que en duu a terme E.R. Curtius); Sílvia Coll-Vinent, «Joan Estelrich i Charles Maurras: història d'una seducció» (la influència desplegada pels propagandistes d'Action Française a través del periodisme, també sobre figures intel·lectuals com la d'un Estelrich, al conjur de les tres C de Catolicisme, Contrarevolució i Classicisme i en contra de les tres R de Reforma, Revolució i Romanticisme); Francesc Montero, «L'Action Française i el Vaticà: el(s) punt(s) de vista de Manuel Brunet» (les giragonses d'un convers per justificar-se i per justificar, mal fos a còpia de parallogismes com el de ponderar Maurras en tant que col·laborador de Pétain però no pas dels alemanys); Jordi Amat, «Guerra i política. Usos de Charles Maurras en la premsa franquista» (la coincidència amb el llegat maurrassià per part dels periodistes catalans compromesos amb el franquisme); Peter Tame, «Catalunya en l'obra del Robert Brasillach maurrassià» (el deliri de la *latinité* com a gran vincle entre el mestre pétainista i el deixeble col·laboracionista).

En l'afortunadament breu paràgraf d'objeccions a fer, heus-ne aquí unes poques:

- a) tot i com el personatge es resistís a tota mena d'etiquetes, posats a servir-se'n escau molt més a Ors la de *neutralista* que no pas la de «pacifista» (p. 60); més que no pas

de «la complexitat de les anàlisis de Manuel Brunet» (p. 232) caldria potser parlar del *primparat equilibrisme* d'aquestes; el fantasmagòric «Fehe» (p. 101) és en realitat *Fichte*; el «pseudònim d'un autor del qual desconeixem el nom real»: «Ero» (p. 203) correspon a l'escriptor *Álvaro Ruibal*.

- b) fóra d'agrair la indicació de pàgina exacta dins una obra oceànica com l'aquí citada (p. 74, n. 2); a banda la referència bibliogràfica oportuna, és convenient també citar les gloses orsianes remetent a la data de publicació primigènia (p. 91, n. 6; p. 92, n. 7 i 8; p. 103, n. 31); no queda clar si la citació aquí adduïda pertany a Eugenio Montes o a César González-Ruano (p. 250).
- c) un «ateny» (p. 55) que ha de ser un *concerneix*; un «rau» (p. 77) per al qual bastaria *està*; un «resava» (p. 83) que, si de cas, ha de ser *feia*; un «empapat» (!, p. 153) per *amarat*; un «compte» (p. 270) que no pot ser sinó *comte*; etc.

Poc després d'haver-se celebrat el seminari —el març de 2010— que ha donat ara lloc a la present publicació de les actes corresponents, va haver-hi gasetiller que va manifestar escàndol perquè a la Universitat de Girona s'hi revisava l'obra del «portaveu de l'ultraconservadora, purista i essencialista Action Française» (*Avui*, suplement *Cultura*, 8-4-2010); i s'exclamava —*the Virginian*— que «no tot s'hi val». D'on cabia deduir, segons ell, que les universitats són aquí per lliurar-se només al coneixement d'obres, d'autors i de moviments que plaguin als investigadors de torn; no pas, doncs, al coneixement de tot allò que, bo i poder-se situar a les antípodes del pensament i del tarannà d'aquests, convé majorment estudiar: pel pes específic que el tal allò ha tingut i per tal com, agradi o no, ha estat real, susceptible i freturós en conseqüència d'anàlisi racional, empírica; al marge, doncs, de fílies i de fòbies, de preferències o d'aversions ideològiques, i sempre amb total independència del rànquing esteticista vigent segons alguns.

L'aportació llavors d'un llibre com aquest no ho és tan sols a la comprensió d'un episodi cultural i polític important en la història del país: ho és també, en tant que al·legat documental, contra l'irracionalisme dels qui, pixapolits ells, sols estan per una literatura de flors i violes excelses en pro de coreligionaris com més *progres* millor.